

ภาคี ที่นี่ที่เป็นอยู่เป็นการเริ่มต้นที่ถูกต้องแล้ว”

(อาจารย์ชายและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญใน NGO ด้วย/27 ต.ค.2540)

หรือ...

“ผมเป็นผู้ไม่มีเวลาเอาเสียเลย ไม่ค่อยได้ร่วมทีมกับน้อง ๆ อย่างแท้จริง เรา

ร่วมกันอย่างหลากหลาย เรามีความสุขแต่ปัญหาคือการจัดการด้านเวลา”

(อาจารย์ชายอีกท่านหนึ่ง/ 27 ต.ค.2540)

จากการที่นำเสนอข้อมูลทางด้านความคิดเห็น ทิศนะ มุมมองต่าง ๆ ที่หลากหลายข้างต้น ทำให้เราเข้าใจได้อย่างถ่องแท้แล้วว่า “ความหลากหลายข้างต้น” นั้นมันคืออย่างนี้เอง มันทำให้เราเข้าใจสังคมหรือความเป็นจริงที่เป็นอยู่อย่างรอบด้าน **เท่าที่ได้มีโอกาสสัมผัสและทำงานร่วมกับทีมวิจัยของจังหวัดน่านนี้ เราพบว่า คนเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือต้องการเห็นสังคมน่านมีพัฒนาการไปในทางที่ดี มีความถูกต้อง พวกเขາอาจจะมาจากหลากหลายองค์กร และมีความคิด แนวคิด วิธีการในการทำงานที่หลากหลาย แต่พวกเขามีสิ่งที่ปรารถนาสูงสุดเหมือนกัน และดูเหมือนจะมีหลักการที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพียงแต่พวกเขายังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทางสังคม และยังไม่ค่อยคุ้นกับสิ่งที่เรียกว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการ” และ/หรือ “การวิจัยและพัฒนา” หรือ “การพัฒนาควบคู่ไปกับการวิจัย” ดังเช่นที่สมาชิกที่เป็นอาจารย์ท่านหนึ่งพูดว่า...ควรจะมีการสร้างจิตสำนึกให้คนรักเมืองน่าน และในการเป็นคนเมืองน่าน หรือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่าง ๆ ของคนเมืองน่านนั้น เป็นสิ่งที่สมควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นหนทางสู่การสร้างประชาสังคมอย่างแท้จริง แต่เราก็ควรจะนำการวิจัยเข้ามาใช้ในการทำงานส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการสร้างจิตสำนึกด้วย เรียกว่า...ส่งเสริมไป ก็ศึกษาวิจัยไปด้วย เพื่อดูว่าเราทำงานไปสู่จุดไหน ประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน วิธีการใดที่ใช้แล้วได้ผล วิธีการใดใช้ไม่ได้ คนมีการพัฒนาด้านจิตสำนึกขึ้นมากน้อยเท่าใด ปัญหาอุปสรรคสำคัญ ๆ ในการทำงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างจิตสำนึกมีอะไรบ้าง เราแก้ปัญหาอย่างไร ฯลฯ ซึ่งถ้าเราทำอย่างนี้ได้ ก็หมายถึงว่าเรากำลังทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการปฏิบัติการควบคู่ไปกับการวิจัยหรือจะเรียกว่าการพัฒนาและการศึกษาวิจัย อะไรก็ตามที่**

ในขั้นต้น เราอาจจะทำการศึกษารื่องเล็ก ๆ ย่อย ๆ หรือทำการศึกษาเจาะลึกในบางประเด็น หลังจากนั้นเมื่อเราทำงานอย่างนี้ไปนาน ๆ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการที่ต้องการจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (เช่นการเปลี่ยนแปลงด้านจิตสำนึก จากการมีจิตสำนึกแคบ ๆ เพียงแค่กลุ่มองค์กรของตน ก็เปลี่ยนไปสู่การมีจิตสำนึกเพื่อสังคมเป็นต้น) และการสร้างความรู้ เราก็จะสามารถสร้างทฤษฎีและองค์ความรู้เกี่ยวกับคนเมืองน่านต่อไปได้ หมายถึงว่า เราสามารถยกระดับจากการทำการศึกษาย่อย ๆ ไปสู่การทำวิจัยอย่างลึกซึ้งและนำไปสู่การสร้างทฤษฎีเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงด้านจิตสำนึกของคนเมืองน่าน ที่มีพื้นฐานต่างกัน อาชีพต่างกันได้และเราก็จะสามารถตอบคำถามได้ด้วยว่า...ตัวตนคนเมืองน่านที่เราต้องการทำความเข้าใจนั้นเป็นอย่างไร

การที่จะทำความเข้าใจหรือเกิดความรู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นมีสิ่งที่จะสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ภายในเวลา 5-6 เดือน ที่ผ่านมาอย่างแน่นอน

สำหรับการสร้างทีมให้มีความเหนียวแน่น และรู้จักกันให้มากขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะการสร้างทีมงานที่ดี เพื่อไปสร้างชุมชนที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน (Team work building and community building must go together)

ในลำดับต่อไป เราจะพยายามนำเสนอภาพความเคลื่อนไหว ทักษะ ความคิดเห็น และการรับรู้ด้าน “ประชาคม” “ประชาสังคม” ของบุคคล/องค์กร/หน่วยงานอื่นๆ ในระดับจังหวัด ซึ่งเราได้ทำการสัมภาษณ์บุคคล/องค์กรต่างๆ เหล่านี้ ได้จำนวนหนึ่ง (23 คน จากที่วางแผนไว้ว่าต้องการสัมภาษณ์ 25 คน เหตุผลคือผู้ให้สัมภาษณ์ 2 ท่านไม่สามารถจัดเวลาให้ทีมงานของเราได้ และในการสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นการสำรวจข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเบื้องต้นเท่านั้น (รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ/บุคคล/องค์กรที่ให้สัมภาษณ์และประเด็นในการสัมภาษณ์สามารถอ่านได้ในภาคผนวก)

3. ทักษะ ความคิดเห็นและการรับรู้ที่หลากหลาย ต่อเรื่องประชาคมจังหวัด และประชาสังคมของกลุ่ม/องค์กรภาคีระดับจังหวัด

ในความเป็นจริงนั้น เราต้องการสัมภาษณ์และศึกษาแลกเปลี่ยนทักษะกับองค์กรภาคีต่างๆ ที่หลากหลายที่มีอยู่ทั้งหมดแต่ไม่สามารถทำได้ เนื่องด้วยเวลาจำกัด จึงเลือกขึ้นมาศึกษาเพียงบางส่วนเท่านั้น

ในการสัมภาษณ์และการสนทนาแลกเปลี่ยนกับบุคคลและองค์กรต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งมีทั้งหน่วยงานภาครัฐจากส่วนกลาง หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น องค์กรด้านธุรกิจ องค์กรทางด้านสื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชนที่สังกัดภาคธุรกิจ (เช่น สโมสรโรตารี) นักการเมืองและตัวแทนองค์กรของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เราพุ่งประเด็นไปที่การรับรู้เรื่องแนวคิดประชาคมจังหวัดและประชาสังคม และสาระสำคัญหรือหัวใจหลักของแผนพัฒนาฉบับที่ 8 รวมทั้งการรับรู้เรื่องความเคลื่อนไหวและบทบาทของศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน ความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน หรือประชาสังคม รวมถึงความคิดเห็น และทักษะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งการนำแนวคิดและสาระสำคัญของแผนฯ 8 มาใช้เป็นแนวทางในการทำงานขององค์กร/หน่วยงานมากนัก้อยแค่ไหน อย่างไร (โปรดดูรายละเอียด/แนวคำถามในภาคผนวก)

เจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับสูง

เราได้ทำการสัมภาษณ์และสนทนาแลกเปลี่ยนกับเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ หรือองค์กรของรัฐจากส่วนกลางทั้งหมด จำนวน 9 ราย (ดูรายชื่อในภาคผนวก) พบว่า ส่วนใหญ่ทราบเกี่ยวกับเรื่อง “ประชาคมจังหวัด” หรือเคยได้ยินคำนี้ และทราบเกี่ยวกับศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่านที่จัดตั้งขึ้น มีเพียง 1 ท่านเท่านั้นที่ไม่เคยได้ยินคำว่า “ประชาคมจังหวัด” หรือศูนย์ประสานงานฯ แต่ก็รู้จักชื่อผู้นำของศูนย์ (คุณหมอบุญยงค์) หรือได้ยินกิตติศัพท์และชื่อเสียงของผู้นำท่านดังกล่าว โดยสรุป ทุกท่านในกลุ่มนี้รู้จักผู้นำของศูนย์ฯ นอกจากนี้ยังมีบางท่านเคยได้ยินคำว่า “ประชาสังคม” และพอที่จะเข้าใจแนวคิดนี้บ้างเล็กน้อยด้วย

เมื่อถามต่อไปว่า.. ท่านเข้าใจคำว่า “ประชาคมจังหวัดอย่างไร? หรือคิดว่าหมายถึงอะไร?” เราก็จะได้รับคำตอบต่างๆ ที่หลากหลาย ดังเช่น...

(1) “ผมมองว่า ประชาคมจังหวัดคือ NGO ขนาดใหญ่เป็นที่รวมของคนที่มีความรักในบ้านเมือง รักท้องถิ่น รักวัฒนธรรม และต้องการเป็นตัวของตัวเอง”

(23 กรกฎาคม 2540)

(2) “ผมก็ยังไม่แน่ใจว่าประชาคมนี้จะเอา 4 ฝ่ายใช่หรือไม่ มีใครบ้างนะ 1) ประชาชน 2) รัฐ 3) พ่อค้า/โรงงาน แล้ว 4) อะไรนะ”

(23 กรกฎาคม 2540)

(3) “สภาพพัฒนา มาพูดให้ฟัง คล้ายๆ จะเป็นโครงการนำร่องอะไรทำนองนี้ ให้ประชาชนคิดค้นปัญหา พัฒนาท้องถิ่นของเขาเอง แล้วก็ตั้งประชาคมขึ้นมา”

(24 กรกฎาคม 2540)

(4) “ผมเคยได้ยินที่นี่ แต่ไม่เคยเข้าประชุมเผอิญเพิ่งย้ายเข้ามาใหม่ แต่เขาเคยเชิญประชุม แต่ผมคิดว่ามันเป็นหลักการที่ดี เป็นกระบวนการในการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน โครงการต่างๆ จะต้องสำเร็จมากกว่าคิดมาจากรัฐฝ่ายเดียว หรือโครงการที่เกิดจากภาคเอกชนอย่างเดียวก็ไม่สำเร็จเหมือนกัน แต่ชื่อขององค์กรอาจทำให้คนสับสน ชื่อ “ประชาคม” ไม่คุ้นไม่เป็นธรรมดา เป็นลักษณะทางวิชาการมากเกินไป อาจทำให้คนคิดว่าเป็นองค์กรที่อยู่เหนือความธรรมดา ชาวบ้านอาจกลัวว่าจะมาพูดเรื่องที่อยู่เหนือความสามารถของตน”

(24 กรกฎาคม 2540)

(5) “เห็นเขาใช้คำนี้ ผมก็งง สงสัยว่ามันคืออะไร เพราะที่อุตรดิตถ์ไม่มี และผมไม่ทราบว่ามันจะมีบทบาทขนาดไหน?”

(24 กรกฎาคม 2540)

(6) “ผมไม่รู้จักประชาคมจังหวัด ไม่เคยได้ยิน”

(25 กรกฎาคม 2540)

(7) “ประชาคมมันไม่ได้เกิดขึ้นในระดับจังหวัดอย่างเดียว แต่มันเกิดขึ้นในระดับตำบล หมู่บ้าน ด้วย มันเกิดขึ้นมานานแล้ว เพียงแต่เราไม่ได้พูดถึงมัน หรืออาจจะพูดในแบบสูงขึ้นไปอีกสักนิด” (25 กรกฎาคม 2540)

จากคำพูดและการแสดงทัศนะต่อความเข้าใจในเรื่อง “ประชาคม” หรือ “ประชาคมจังหวัด” ดังกล่าวข้างต้น เราคงจะพอเห็นว่า การรับรู้ของข้าราชการระดับสูงเหล่านี้ต่อเรื่องประชาคมหรือประชาคมจังหวัด มีความแตกต่างกันมาก และมีหลายระดับ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นวัตถุดิบที่สำคัญสำหรับการวางแผนในการทำงานเพื่อเผยแพร่แนวคิดนี้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อคิดเห็นที่ว่า... ประชาคมเป็นคำที่ไม่ธรรมดา มีลักษณะที่เป็นวิชาการมากเกินไป และทำให้คนสับสน

ต่อทัศนะข้างบน เราคงจะต้องมานั่งคิดกันว่าทำอะไรเราจึงจะขาย “สินค้า” ของเราได้? ทำอย่างไรจึงจะทำให้ “ยี่ห้อ” ติดตลาด? เราคงจะต้องมานั่งคิดว่าเราจะสื่อออกไปอย่างไร คนจึงจะได้รับ “สาร” อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงให้มากที่สุด ฯลฯ

หลังจากที่เราได้รับฟังทัศนะ ความคิดเห็น และความเข้าใจของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่มีต่อเรื่อง “ประชาคม” “ประชาคมจังหวัด” และ “ประชาสังคม” แล้วเราก็ได้พยายามที่จะสนทนาแลกเปลี่ยนและ/หรือถ่ายทอดแนวคิดที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้กับผู้ให้สัมภาษณ์ทราบด้วย เพื่อที่จะประเมินค่าที่ว่าหลังจากรับทราบคำจำกัดความ หรือนิยามความหมายและหลักการที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นอย่างไรต่อแนวคิดดังกล่าว ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการปรับเปลี่ยนสังคมไทย เปลี่ยนวิธีคิดและกระบวนทัศน์ในการทำงานของภาครัฐและทุกภาคส่วนในสังคม ฯลฯ ซึ่งเราก็ได้รับทัศนะที่หลากหลายกลับมาเช่นเดียวกัน ดังเช่น...

“มันเป็นเรื่องใหม่ มันไม่มีพื้นฐาน เราไม่เคยรับรู้รับเห็นเรื่องนี้มาก่อน เราไม่ได้วางรากฐานการรวมแบบนี้ตั้งแต่เด็ก เราโตแล้ว เราคิดหลากหลาย น้อยนักที่เราจะมา รวมกันได้”

จะเห็นว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านนี้มีความคิดที่มีดমনต่อเรื่องการแปรแนวคิด “ประชาคมจังหวัด” ให้เป็นการปฏิบัติหรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้จริง ๆ

แต่สำหรับอีกท่านหนึ่งกลับมองว่ามันมีความเป็นไปได้อย่างแน่นอน และยังได้ให้แง่คิดต่าง ๆ ไว้ด้วย ดังเช่น...

“ผมคิดว่ามันเป็นไปได้ และมันจะต้องเป็นไปได้แน่ ๆ เพราะความจริงประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมอำเภอ ประชาคมจังหวัดมันมีอยู่แล้ว และมันเกิดขึ้นเอง มันเป็นไปเอง แต่ที่จะให้ทุกฝ่าย ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันทำงานนั้นอาจต้องใช้เวลา ความจริงผมมองว่าอาจจะไม่ต้องมารวมกันเป็นหนึ่งเดียวก็ได้ ขอให้เรามีเป้าหมายตรงกัน แต่วิธีการอาจต่างกันได้ ถ้ามันจะไม่ work ก็เพราะว่า “อำนาจรัฐ” หรือ

คนที่มีความเห็นที่ไม่ไปรับลูก เพราะฉะนั้นทั้งนายอำเภอ ท่านผู้ว่าฯ ต้องรับลูกให้ได้”

การนำเสนอแนวคิด ทศนะ และมุมมองที่ตรงกันข้ามกันอย่างสิ้นเชิงดังกล่าวข้างต้น คงจะทำให้เราเข้าใจถึงการดำรงอยู่ของความหลากหลาย และข้อของความคิดที่แตกต่างกันต่อเรื่องเดียวกันที่มีอยู่ในสังคมของเราได้เป็นอย่างดี และคงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักวิจัยและผู้สนใจเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาประชาสังคมควรจะต้องรับรู้ถึงความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวนี้ด้วย

สำหรับ “ภาพพจน์” ของศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่านในสายตาและการรับรู้ของข้าราชการระดับสูงของรัฐเหล่านี้ พบว่า หลายท่านยังไม่ทราบว่าศูนย์ฯ กำลังทำอะไรอยู่ หรือมีบทบาทด้านใดเป็นหลัก แต่บางท่านก็ทราบดีว่าศูนย์ฯ มีบทบาทในการที่จะเชื่อมโยงปัจเจกชน/กลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน บางท่านมองว่า “ศูนย์ฯ” คือการรวมตัวของกลุ่มนักวิชาการที่สนใจแต่เรื่อง “เมือง” หรือ “สิ่งแวดล้อมในเมือง” เท่านั้น และบางท่านบอกว่ายังไม่รู้จักศูนย์ฯ เพราะศูนย์ฯ ไม่ได้ทำการประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่ากำลังทำอะไรกันอยู่ แต่ก็มีบางองค์กรหรือบางท่านได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ กับศูนย์ฯ อยู่เสมอ

โดยสรุป ส่วนใหญ่จะบอกว่า... “ไม่ทราบว่าศูนย์ฯ กำลังทำอะไร เพราะไม่ได้ประชาสัมพันธ์ตนเอง หรือขาดการประชาสัมพันธ์”

สำหรับเรื่องความพยายามในการแปรแนวคิดและสาระสำคัญในแผนฯ 8 สู่การปฏิบัติ หรือการใช้แผนฯ 8 เป็นแนวทางการทำงานนั้น พบว่าส่วนใหญ่หรือทั้งหมดตอบว่า ไม่ได้มีการใช้แผนฯ 8 เป็นแนวทางในการทำงานแต่อย่างใด (ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง เพราะสังคมของเราได้ใช้งบประมาณไปมากในการจัดทำแผนฯ 8) โดยบางท่านสะท้อนให้ฟังว่า...

“นโยบายที่กำหนดมาในแผนฯ 8 นั้น ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ถ้าผู้ว่าฯหรือข้าราชการคนใดไม่ทำอะไร ก็ไม่มีใครมาว่าอะไร”

หรือบางท่านก็ตอบเพียงว่า...

“เห็นด้วยกับแนวคิดแผนฯ 8 อยากให้ทำมาตั้งนานแล้วเรื่องการพัฒนาคน”

ต่อคำถามที่ว่าองค์กร/หน่วยงานเหล่านี้จะสามารถให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำงานเรื่อง “ประชาคมจังหวัด” ได้หรือไม่ เพราะมีระบุไว้ในแผนฯ 8 (ส่วนที่ 4 บทที่ 4 ข้อ 2.2) หน่วยงานหรือข้าราชการระดับสูงที่เราลองถามดูประมาณ 7-8 ท่าน (ยกเว้นเพียงแค่ 1 ราย) ตอบว่าคงเป็นไปได้ เพราะไม่มีการสั่งการมาจากส่วนกลางหรือจากเบื้องบน มีเพียงรายเดียวที่ตอบว่าจะลองพิจารณาหรือศึกษาดูความเป็นไปได้ว่าจะมีมากน้อยแค่ไหน และอย่างไร?

ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรท้องถิ่น

เราพบว่า 2 ราย จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 4 ราย ในกลุ่มนี้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับประชาคม และได้เข้าไปร่วมประชุม “ประชาคมจังหวัด” ที่จัดโดยศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดด้วยหลายครั้ง และ 1 ท่านจาก 2 ท่านนี้ยังเป็นสมาชิกคณะทำงาน 1 ใน 23 คนของศูนย์ประสานงานฯ ด้วย และจะพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการสนับสนุนด้านงบประมาณให้กับการทำงานของศูนย์ฯ โดยจะนำเรื่องเสนอเข้าที่ประชุมของสภาเทศบาลเพื่อขอรับความเห็นชอบและการอนุมัติต่อไปด้วย แต่สำหรับอีก 2 ท่านนั้นพบว่า ยังเข้าใจแนวคิด “ประชาคม” ไม่มากนัก แต่ก็ทราบความเคลื่อนไหวของศูนย์ฯ เป็นอย่างดี แต่ถึงกระนั้นก็ยังมองว่าศูนย์ฯ ยังขาดการประชาสัมพันธ์ตนเองในวงกว้างเหมือนกับกลุ่มแรก

มีข้อสังเกตที่น่าสนใจตรงนี้ก็คือ ข้าราชการการเมืองในท้องถิ่นที่เข้าไปมีบทบาทและร่วมมือกับศูนย์ฯ และกลุ่มประชาคมจังหวัดอย่างใกล้ชิดท่านดังกล่าวข้างต้น ยังมีลักษณะของความเป็นคนท้องถิ่นและรักท้องถิ่นสูงมาก และยังรักษาเอกลักษณ์หลายอย่างของความเป็นท้องถิ่น (local identity) ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกาย และความรู้ความสามารถด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งตรงนี้จะสะท้อนให้เห็นว่าถ้าท้องถิ่นใดมีนักการเมืองที่มีความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่น และต้องการเห็นความเป็นตัวของตัวเองของท้องถิ่น และข้าราชการการเมืองดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมกับประชาคม ซึ่งมีแนวทางการฟื้นฟูและรักษาศักยภาพของท้องถิ่นเหมือนกัน จะทำให้เกิดพลังการจัดการอย่างมหาศาลและเป็นพลังทวีคูณ (Synergy) อย่างที่เราต้องการที่จะเห็นด้วย

นักการเมือง

ซึ่งในที่นี้หมายถึง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ซึ่งมีทั้งหมด 3 คน แต่สามารถสัมภาษณ์ได้เพียงแค่ 1 ราย สำหรับอีก 2 รายไม่สามารถจัดเวลาให้ทีมงานของเราได้ พบว่านักการเมืองหรือ สส.ท่านนี้ไม่ทราบเรื่อง “ประชาคม” หรือ “ประชาคมจังหวัด” และไม่ทราบว่ามีการระบุไว้ในแผนฯ 8 แต่หลังจากพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนและเล่ารายละเอียดต่าง ๆ ให้ฟัง ท่านก็มองว่าเป็นแนวคิดที่ดีและถ้าสามารถร่วมกันแปรเป็นการปฏิบัติได้ก็จะมีคุณประโยชน์ต่อสังคมไทย และท่านได้รับปากว่าจะนำแนวคิดดังกล่าวไปถ่ายทอดให้กับเพื่อน สส. ในพรรคเดียวกันฟังและจะผลักดันให้มีการทบทวนด้านการสนับสนุนงบประมาณให้กับการทำงานทางด้านนี้ด้วย

สำหรับ “ภาพพจน์” ของศูนย์ประสานงานฯ ในสายตาของนักการเมืองท่านนี้ ท่านมองว่าศูนย์ฯ ยังมีภาพของความเป็นข้าราชการ หรือดูเหมือนเป็นองค์กรหนึ่งของทางราชการ เพราะผู้นำเป็นข้าราชการเก่า

นักธุรกิจ/องค์กรพัฒนาเอกชนในภาคธุรกิจ

ในการศึกษาครั้งนี้เราได้ทำการสัมภาษณ์นักธุรกิจและ/หรือองค์กรตัวแทนของนักธุรกิจ รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนที่สังกัดภาคธุรกิจ คือ สโมสรไลออนส์ และสโมสรโรตารี รวมเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 6 ราย พบว่า ภาคธุรกิจหรือองค์กรตัวแทน/บุคคลเหล่านี้ทราบเรื่อง “ประชาคม” และ “ประชาคมจังหวัด” พอสมควร และบางรายเคยไปเข้าร่วมประชุม “ประชาคมจังหวัด” ที่จัดขึ้นทุก 2 เดือน โดยมองว่าการมี “ประชาคมจังหวัด” จะทำให้เป็นเวทีกลางของการพบปะพูดคุยกันของคนจากหลายฝ่าย หลายอาชีพ และคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่บางส่วนก็ยังมองภาพของ “ประชาคมจังหวัด” ไม่ชัดเจนจะทำอะไรหรือกำลังทำอะไรอยู่ และบางรายมองว่าการประชุมประชาคมจังหวัดที่จัดขึ้นในแต่ละครั้งยังมีคนเข้าร่วมน้อย และบางรายก็พูดถึงการขาดการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ประสานงานฯ จึงทำให้ไม่ทราบว่ากำลังทำอะไรอยู่ และบางรายพูดว่า...

“ผมเองก็ไม่เคยเข้าไปสัมผัสไม่ว่าเขามุ่งหวังอะไร แต่ส่วนหนึ่งที่รู้มาคิดว่าจะช่วยเมืองน่านให้เจริญ โดยเฉพาะด้านการศึกษา”

(ผู้บริหารท่านหนึ่งของสโมสรไลออนส์/และเป็นผู้บริหารหอการค้าด้วย 29 กรกฎาคม 2540)

ในขณะที่กรรมการอีกท่านหนึ่งของหอการค้าพูดว่า

“ผมคิดว่ามันจะเป็น “เวทีกลาง” ถ้าเราเข้าไป ผมว่าเขาพร้อมโดยเฉพาะในเรื่องข้อมูลและในเรื่องของการระดมความคิด”

(29 กรกฎาคม 2540)

เราจะเห็นได้ว่า แม้แต่คนที่อยู่ในแวดวงและ/หรือในองค์กรเดียวกันก็ยังมีความคิด มีทัศนะ มีการรับรู้ที่แตกต่างหลากหลายต่อเรื่อง “ประชาคมจังหวัด” และ “ศูนย์ประสานงานฯ” แต่ก็มีจุดร่วมประการหนึ่งคือ ทั้งสองรายมองภาพของ “ประชาคมจังหวัด” และ “ศูนย์ประสานงานฯ” ในแง่บวก โดยคนหนึ่งมองว่าศูนย์ฯ จะทำให้สังคมน่านเจริญด้านการศึกษาในขณะที่อีกคนหนึ่งมองว่าศูนย์ฯ และประชาคมจังหวัดจะเป็น “เวทีกลาง” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นพื้นที่สาธารณะ (public space) ที่คนน่านจะเข้ามาระดมความคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมกันได้

ชมรม/กลุ่ม-องค์กรตัวแทนของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน

พบว่า ตัวแทนหรือผู้บริหารขององค์กรนี้ค่อนข้างมีความคิดเห็นเชิงลบต่อการรวมตัวกันเป็น “ประชาคมจังหวัด” หรือต่อการสร้างเวทีกลางนี้ขึ้นมาในจังหวัด โดยที่ตัวแทนองค์กรท่านดังกล่าวมองว่า ในปัจจุบันกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นกลไกระดับล่างสุดของรัฐที่สัมพันธ์กับชาวบ้านนั้นได้ทำหน้าที่ของตนอยู่แล้ว และพยายามที่จะช่วยเหลือหรือปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน/ชาวบ้านอยู่แล้ว

นอกจากนี้ตัวแทนองค์กรท่านนี้ยังรู้จักชื่อเสียงของผู้นำของศูนย์ฯ ประสานงานแต่ก็พยายามที่จะไม่พูดถึงบทบาทของท่าน หรือแม้แต่การที่จะเอ่ยถึงนามของท่านด้วย

เท่าที่ประเมินได้จากการสนทนาและการพูดคุย พอจับใจความได้ว่า ผู้บริหารของชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านนี้มีทัศนะ ความคิดเห็น และแนวคิดที่อยู่ตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงกับแนวคิดของประชาสังคม และนี่ก็คือความเป็นจริงอีกประการหนึ่งที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยของเรา และก็คงจะเป็นภารกิจของเราที่จะทำอย่างไรจึงจะทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้เกิดการเรียนรู้ในการที่จะเปิดโลกทัศน์และปรับวิธีคิดของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่จะต้องแสวงหาความร่วมมือจากกลุ่ม/องค์กรที่มีอยู่อย่างหลากหลายในจังหวัดน่าน และการรับฟังเสียงจากประชาชนมากกว่าที่จะรอรับคำสั่งจากเบื้องบนแล้วนำมาสั่งต่อแก่ชาวบ้านโดยขาดการพิจารณาถึงความเหมาะสม ความสอดคล้องและเหตุผล/หลักการอื่นๆ ที่มีคุณค่าและมีความจำเป็น

สื่อมวลชน

เรามีโอกาสได้สัมภาษณ์และสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะกับสื่อมวลชนระดับท้องถิ่นเพียงแค่ 2 ราย ท่านแรกเป็นเหมือนตัวแทนของสื่อมวลชนเพราะอยู่ในชมรมสื่อมวลชนจังหวัดน่านและเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ด้วย อีกท่านหนึ่งมีตำแหน่งต่าง ๆ ในสังคมหลายตำแหน่ง รวมทั้งตำแหน่งนักการเมืองท้องถิ่น และเป็นผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ด้วย ทั้งสองท่านมีทัศนะและความคิดเห็นที่แตกต่างกันมากต่อเรื่อง “ประชาคมจังหวัด” ท่านหนึ่งมองภาพ “ประชาคมจังหวัด” และศูนย์ประสานงานฯ ในเชิงค่อนข้างลบ ในขณะที่อีกท่านหนึ่งมองในเชิงบวก อย่างไรก็ตามก็ดี ดูเหมือนทั้งสองท่านจะทราบและเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด “ประชาคมจังหวัด” เป็นอย่างดี และเคยเข้าร่วมการประชุม “ประชาคมจังหวัด” ด้วยหลายครั้ง และทั้ง 2 ท่านได้เคยเขียนเรื่องความเคลื่อนไหว หรือบทบาทและกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ ลงในหนังสือพิมพ์ที่ตนเป็นบรรณาธิการ และแน่นอนว่าสำหรับรายที่มองศูนย์ฯ และบทบาทของศูนย์ฯ ในด้านลบ ก็จะเขียนโจมตีศูนย์ฯ และผู้นำของศูนย์ฯ ด้วย จากการสอบถามจากหลายแหล่งข้อมูล และจากการบอกเล่าของผู้ให้สัมภาษณ์รายนี้เองด้วย พบว่า เขามีใช้คนในท้องถิ่น แต่ย้ายมาจากจังหวัดทางภาคใต้ และดูเหมือนจะไม่ค่อยได้รับการยอมรับในสังคมเมืองน่านเท่าใดนัก

4. ความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน และกรณีตัวอย่างที่สะท้อนปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อน

ในการศึกษาเบื้องต้นครั้งนี้ เราได้พยายามที่จะสำรวจดูว่าในปัจจุบันมีความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน ในการดำเนินการต่าง ๆ ร่วมกันในเรื่องอะไรบ้าง ซึ่งอาจจะเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน หรือรัฐกับประชาชน หรือเอกชนกับประชาชน หรือทั้ง 3

ภาคีก็ได้ แต่ความจริงเรามุ่งความสนใจไปที่โครงการที่เป็นรูปธรรมต่าง ๆ ที่มีทั้ง 3 ฝ่ายเข้าร่วมมากกว่า ซึ่งก็ทำให้เราทราบว่าในสังคมน่านมีการดำเนินโครงการต่างๆ ในรูปของความร่วมมือหลายโครงการด้วยกัน อาทิ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำน่าน ซึ่งเป็นโครงการที่หลายหน่วยงาน/หลายองค์กรในหลายระดับเข้าร่วม ทั้งองค์กรในท้องถิ่น และองค์กรจากส่วนกลาง โครงการพัฒนาบ้านกิวจันทร์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ที่ดำเนินการโดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดโดยได้รับการสนับสนุนจากหลายๆ หน่วยงาน นอกจากนี้ก็ยังมีกรณีความร่วมมือระหว่างสำนักงานเกษตรจังหวัดและกลุ่มฮักเมืองน่านในการจัดทำโครงการยุวเกษตรกร กรณีสำนักงานจังหวัดร่วมกับหอการค้าฯ ที่จะทำเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สหกรณ์จังหวัดร่วมมือกับบริษัทต่างๆ โดยมีสหกรณ์ของชาวบ้านเป็นฐาน และยังมีกรณีหรือปรากฏการณ์ที่เป็นความร่วมมือต่างๆ อีกจำนวนมาก ซึ่งควรจะมีการศึกษากรณีความร่วมมือต่างๆ เหล่านี้อย่างละเอียด เพราะในหลายๆ กรณีภาพที่ออกมา (ชื่อโครงการ) มักจะบอกว่าเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคธุรกิจ แต่มักลืมนึกถึงว่า ทุกโครงการมีชาวบ้าน/ชาวมุขชนร่วมอยู่ในโครงการด้วย จึงไม่แน่ใจว่าเป็นความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ของทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกันหรือไม่ หรือเรื่องอาจจะกลับกลายเป็นว่า ภาครัฐร่วมมือกับภาคธุรกิจในการเอาเปรียบชาวบ้าน เป็นต้น ดังนั้น จึงควรจะมีการหยิบยกกรณีความร่วมมือต่างๆ เหล่านี้ขึ้นมาศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเรื่อง “ความร่วมมือ” อย่างต่อเนื่องต่อไป

สำหรับด้านปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชนในที่นี้ เราต้องการที่จะสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงบางประการ ที่เราอาจจะไม่ได้เคยนึกถึงว่าโดยปกติเรามองปัจเจกชนหรือคนๆ หนึ่งที่ทำงานอยู่ในภาครัฐว่าเขาเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรภาครัฐ แต่ในความเป็นจริงเขาอาจจะกำลังทำธุรกิจหรือมีกิจการอยู่ในภาคเอกชนด้วย ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยของเราในระดับประเทศ หรือที่เราเรียกกันว่า “นักธุรกิจการเมือง” ในกรณีที่เขาเป็นทั้ง “นักการเมือง” และ “นักธุรกิจ” ในเวลาเดียวกัน เพราะฉะนั้นถ้า “ข้าราชการ” หรือ “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ที่ทำธุรกิจ หรือใช้เวลาส่วนหนึ่งของภาครัฐไปทำธุรกิจ เราก็ควรจะเรียกเขาว่า “ข้าราชการนักธุรกิจ” หรือ “นักธุรกิจข้าราชการ” (แล้วแต่ว่าเขาทำอะไรมากกว่ากัน) หรือในกรณีที่คนๆ หนึ่งดำรงสถานะหลายอย่างหรือมีตำแหน่งอยู่ทั้งในภาครัฐ/การเมือง ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน หรือมีบทบาทคาบเกี่ยวในหลายๆ องค์กร เราจะอธิบายความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนตรงนี้อย่างไร? อะไรคือเส้นแบ่งระหว่างประโยชน์ส่วนตน (private interest) และประโยชน์ส่วนรวม (public interest)

สำหรับในกรณีของจังหวัดน่านนั้น เราพบว่ามีการตีตัวอย่างของความซับซ้อนของปฏิสัมพันธ์ของปัจเจกชนที่อยู่ในหลายภาคส่วน ซึ่งจะได้ยกตัวอย่างให้เห็นประมาณ 3-4 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 คนๆ หนึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์กรการเมืองท้องถิ่น ในขณะเดียวกันก็ดำรงตำแหน่งรองประธานหอการค้าฯ มีตำแหน่งระดับบริหารในบริษัท เป็นกรรมการโรงเรียนจีน และเป็นสมาชิกสโมสรโรตารีด้วย โดยสรุปเขามีตำแหน่ง/บทบาทอยู่ทั้งใน

ภาคการเมือง ภาคธุรกิจ และภาคองค์กรพัฒนาเอกชนที่อยู่ในภาคธุรกิจ (ความจริงไม่ควรเรียกแบบนี้ แต่ไม่ทราบว่าจะเรียกว่าอะไรดี)

กรณีที่ 2 มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์กรการเมืองท้องถิ่น เป็นเจ้าของห้างสรรพสินค้า และมีตำแหน่งอื่น (นายกสมาคมฯ) อีก 1 ตำแหน่ง โดยสรุป บุคคลนี้มีตำแหน่ง/บทบาทอยู่ในองค์กรภาครัฐระดับท้องถิ่น ภาคธุรกิจและองค์กรประชาสังคม

กรณีที่ 3 มีบทบาทเป็นนักการเมืองท้องถิ่น มีตำแหน่งเป็นกรรมการผู้จัดการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เป็นนายกสมาคมกีฬา เป็นผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ และเป็นรองประธานหอการค้า เป็นต้น ในกรณีหลังนี้น่าสนใจเพราะเขามีสถานะและบทบาทอยู่ในทุกภาคส่วนอย่างครบถ้วน รวมทั้งภาคีสื่อมวลชนด้วย

ทั้งสามกรณีเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า เราไม่สามารถมองปัจเจกชนคนหนึ่ง ๆ แบบภาพมิติเดียว แต่เราคงต้องมองด้วยความเข้าใจตลอดเวลาว่า ในปัจจุบันนี้นั้นความสลับซับซ้อนตรงนี้มีมาก จนบางครั้งทำให้ไม่สามารถแยกได้ว่าอะไรคือ public sphere และอะไรคือ private sphere

อย่างไรก็ตาม เมื่อเราพูดถึงความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ ความร่วมมือแบบไหนที่เราต้องการ และความร่วมมือนั้นควรจะนำไปสู่อะไรบ้าง? หรือเราไม่ต้องไปสนใจกับความซับซ้อนของปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว เพียงแต่ขอให้เขาแสดงบทบาทได้อย่างถูกต้องในแต่ละบทบาทก็แล้วกัน หรือขอให้เขาคิดถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมในยามที่เขาต้องปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของสาธารณะก็เพียงพอแล้ว หรือไม่นำผลประโยชน์ของส่วนรวมไปเป็นผลประโยชน์ส่วนตนก็เพียงพอแล้ว? ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาความซับซ้อนดังกล่าวข้างต้น เราก็พยายามที่จะเข้าใจความซับซ้อนดังกล่าวในแง่ที่อาจจะเป็นการเกื้อกูลกันในทางที่ดีหรือก่อผลประโยชน์ต่อส่วนรวมก็เป็นได้ เหมือนดังที่ Rubem Fernandez ได้เสนอกรอบในการมองเรื่อง Private/Public เอาไว้ โดยเฉพาะในส่วนที่เขาพูดว่า... ทรัพยากรอะไรที่อยู่ในมือของปัจเจกชน หรือเป็นของปัจเจกชน แต่ใช้ไปเพื่อส่วนรวมก็เรียกว่า “ประชาสังคม” (Third Sector) ดังเช่นกรณีของผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานประชาคมฯ เป็นต้น ที่ได้ใช้ทรัพยากรส่วนตัวของเขาในการทำงานเพื่อส่วนรวมหรือในกรณีที่ 3) ที่ยกมากล่าวไว้ข้างต้น เขาก็ได้ใช้ทรัพยากรส่วนตัว (รถยนต์) เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม (โดยการนำมาเป็นรถเก็บศพผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนน) อย่างไรก็ตาม เรามองว่าควรจะได้มีการทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนเหล่านี้เพื่อทำความเข้าใจสังคมไทยได้อย่างถูกต้องต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เกี่ยวกับการบริจาคหรือการให้ของเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการนำทรัพยากรส่วนตัวมาให้ส่วนรวม เช่น การสร้างวัด การสร้างโรงพยาบาล และส่วนใหญ่มักจะเป็นการให้ที่ได้รับผลตอบแทนในรูปของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตรงนี้เราจะเรียกว่าประชาสังคมตามความหมายของ Rubem Fernandez หรือไม่ แต่สำหรับเอนก เหล่าธรรมทัศน์บอกว่าไม่น่าจะใช้ เพราะเป็นการให้ที่รู้สึกว่าเขาเองเหนือกว่า ดีกว่า อะไรทำนองนี้ และในหลาย ๆ

กรณีเราคงต้องตรวจสอบด้วยว่า ทรัพยากรส่วนตัวที่ได้มาอย่างมหาศาลนั้นได้มาอย่างไร มาจากการละเมิด Public Interest หรือเปล่า คำถามต่าง ๆ เหล่านี้เราคงจะต้องมีการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อตอบคำถามบางคำถามให้ได้ต่อไป

ที่น่าเสียดายทั้งหมดข้างต้นนี้ ผู้เขียนต้องการให้เห็นภาพความเคลื่อนไหวอย่างละเอียดในเชิงของกระบวนการ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าในการทำงานเพื่อสร้างและพัฒนาประชาสังคมนั้นมันมีเงื่อนไขและสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากมาย ยิ่งเรามีความเข้าใจอย่างละเอียดลึกซึ้งมากเท่าใดเกี่ยวกับปัจจัยตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะทำให้เราสามารถกำหนดจังหวะก้าวต่อไปได้อย่างถูกต้องเสมอ และเป็นจังหวะก้าวที่เป็นการ “รุก” มิใช่การตั้ง “รับ” และจะทำให้เราสามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดไปในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่เป็นการซ้ำซ้อนจับตักแตน

ลำดับต่อไปจะเป็นการประเมินภาพรวมด้านศักยภาพข้อจำกัด หรือจุดแข็ง จุดอ่อน รวมทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่าง ๆ ในการทำงานสร้างและพัฒนาประชาสังคมของจังหวัดน่าน โดยจะเป็นการประเมินบนพื้นฐานของข้อมูลเบื้องต้นที่ได้มาจากการเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องในหลายสถานะ และการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการสัมภาษณ์ระดับลึก การสังเกต การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การเข้าร่วมประชุม ฯลฯ (ดังได้กล่าวไปแล้วข้างต้น) ซึ่งส่วนหนึ่งของการนำเสนอตรงนี้ก็จะเป็นการสรุปจากที่นำเสนอกระบวนการความเคลื่อนไหวต่าง ๆ มาแล้วข้างต้นด้วย

5. ศักยภาพ ข้อจำกัด โอกาส และความเสี่ยงของกลไกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการสร้างและ พัฒนาประชาสังคมของจังหวัดน่าน

5.1 ศักยภาพของจังหวัดน่านและศูนย์ประสานงานฯ/ฝ่ายวิชาการ/ทีมวิจัย

พบว่า จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีรากฐานทางสังคมที่เข้มแข็งและเหนียวแน่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมืองจะมีการตั้งชุมชนบนพื้นฐานของ “ศรัทธาวัด” ทั้งหมด 26 ชุมชน ซึ่งเมื่อสอบถามชาวจังหวัดน่านที่อยู่ในเมือง พบว่า ทุกท่านจะมี “ศรัทธาวัด” ของตนและมีการเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในโอกาสต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ ทำให้เห็นว่าคนเหล่านี้มีโอกาสดำเนินการถ่ายทอดหลักธรรมหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอยู่อย่างสม่ำเสมอ และถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เยาว์วัยด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้สังคมของคนน่านเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความขัดแย้งต่าง ๆ ทางสังคมน้อย ซึ่งถือเป็นศักยภาพที่สำคัญยิ่งของจังหวัดน่านในการที่จะใช้เป็นฐานในการพัฒนาประชาสังคมต่อไป

สำหรับศักยภาพด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ ๆ ของจังหวัดน่าน ศูนย์และฝ่ายวิชาการ/ทีมวิจัย มีดังต่อไปนี้คือ :-

ศักยภาพของจังหวัดน่าน (โดยรวม)

1) จังหวัดน่านมีทำเลที่ตั้งติดชายแดนและเคยเป็นเขตสีแดง ทำให้อยู่ไกลจากการถูกรอบจําจากเมืองใหญ่ และการถาโถมเข้ามาของระบบทุนนิยมแบบตั้งตัวไม่ทัน และเนื่องจากอยู่ไกลจึงทำให้การหลั่งไหลเข้าไปของผู้คนทำได้ยาก ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางสังคม-วัฒนธรรม จึงค่อยๆ เกิดขึ้นหรือเป็นไปตามสภาพและเงื่อนไขภายในของมันมากกว่าที่จะถูกแรงกระแทกจากปัจจัยภายนอกเหมือนดังที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ หรือจังหวัดอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เมืองใหญ่ การปราศจากการถูกรอบจําอย่างรุนแรงจากอำนาจของศูนย์กลางดังกล่าว จึงทำให้จังหวัดน่านยังมีความเป็นตัวของตัวเองสูง

2) มีธรรมชาติที่สวยงาม สงบ ร่มรื่น อากาศบริสุทธิ์ มีน้ำ มีป่า มีปลาน้ำจืดสมบูรณ์ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนน่าน และเป็นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญต่อการที่จะใช้เป็นประเด็นร่วมในการทำงานร่วมกันของกลุ่มประชาสังคมต่างๆ เพื่อสืบสานและรักษาสິงเหล่านี้ไว้เหมือนดังที่กลุ่มฮักเมืองน่านและเครือข่ายกำลังทำอยู่และอาจขยายไปสู่การใช้เป็นฐานการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีความประสานสอดคล้องกับธรรมชาติ ดังเช่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่กำลังอยู่ในช่วงของการริเริ่มพูดคุยเรื่องนี้กันเป็นต้น

3) ข้าราชการที่เป็นคนท้องถิ่นมีจำนวนมากกว่าข้าราชการที่เป็นคนต่างถิ่น ดังนั้น ข้าราชการเหล่านี้จึงมีความเข้าใจในปัญหาของท้องถิ่น และพยายามทำงานเพื่อตอบสนองท้องถิ่นของตนมากกว่าการตอบสนองต่อเบื้องบน ในการสร้างเครือข่ายกับข้าราชการคนอื่น ๆ หรือจากหน่วยงานอื่นๆ ที่ยังไม่ได้เข้ามาในกระบวนการนี้ จึงควรเริ่มหรือขยายจากกลุ่มข้าราชการในท้องถิ่น

4) ยังมีความเป็นท้องถิ่นหรือคงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นของตนไว้ได้สูง (local identity) ทั้งนี้เพราะอยู่ไกลเมืองใหญ่ และอยู่ติดชายแดนดังกล่าว และอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะรากฐานของครอบครัว-ชุมชน-ศาสนา-วัฒนธรรมที่เข้มแข็งดังกล่าวแล้วข้างต้น

5) มีการคงอยู่ของเผ่าพันธุ์และชาติพันธุ์ของมนุษย์ที่หลากหลาย (human species) เช่น ไทลื้อ ผิวดองเหลือง (มลาบรี) ชาวเมี่ยน ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความหลากหลายของวัฒนธรรม ความหลากหลายของอาชีพของประชาสังคม

(อย่างไรก็ตาม คนเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะอยู่ในเขตชนบท และอาจทำให้การติดต่อสื่อสารทำได้ยาก หรืออาจเป็นไปตามข้อโต้แย้งของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ที่มองว่าคนในชนบทมักตกอยู่ภายใต้เครือข่ายของระบบอุปถัมภ์และมีความล้าหลังด้านต่างๆ อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับเรื่องนี้เราคงจำเป็นต้องศึกษาติดตามกันต่อไป)

6) มีวัด/สถานที่/เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการสร้างตัวตน และประวัติศาสตร์ความเป็นมาของล้านนาไทย (รายละเอียดสามารถอ่านได้จากหนังสือหลาย ๆ เล่มเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ล้านนา แต่มี 2 เล่มที่จะแนะนำคือ “พื้นเมืองน่าน”, นิธิ เอียวศรีวงศ์ (บรรณาธิการ) และ “ล้านนาไทยในสมัยพระพุทธเจ้าหลวง” (เขียนโดย พิชณ จันทรวีทัน)

7) มีความรู้มรดกทางด้านศิลปะ-วัฒนธรรม และความหลากหลายของทรัพยากรทางชีวภาพ (เชื่อมโยงกับข้อ 5 และดู กฎญา บุญชัย, 2539 เพิ่มเติม)

8) มีกลุ่มฮักเมืองน่าน/ชมรมฮักบ้าน และกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ มากมายในเครือข่ายซึ่งก่อเกิดมาจากชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนา และผู้รักในภูมิปัญญาท้องถิ่น และกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ เหล่านี้กำลังดำเนินการหรือจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการคงอยู่ของครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม

9) มีผู้นำทางศาสนา และผู้นำด้านประชาสังคม (Civic leaders) ซึ่งมีวิสัยทัศน์อันยาวไกล และกระจายอยู่ใน sector ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพระสงฆ์และฆราวาส

10) มีบุคลากร/ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีจิตสำนึกต่อสังคม และส่วนรวม จำนวนมาก และบุคคลเหล่านี้กำลังทำงาน เสียสละเพื่อสังคม

11) บุคลากรจำนวนมากได้รับการศึกษาจากส่วนกลาง หรือจบการศึกษาชั้นสูง แต่ยังสามารรักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้ได้ หรือยังไม่ถูกความคิดแบบ “ศูนย์กลาง” ครอบงำมากนัก

12) ผู้คนยังมีความรักและความภูมิใจในท้องถิ่น ในความเป็นมา และในความเป็น “ตัวตน” คนเมืองน่านสูง

13) มีนักวิจัยหรือผู้ใฝ่รู้อยู่ในสาขาอาชีพต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ทั้งทางด้านการศึกษา สาธารณสุข-การแพทย์ การเกษตร และบุคคลเหล่านี้ต้องการศึกษาติดตาม และทำความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดน่านอย่างใกล้ชิดต่อไป

14) มีชมรมสื่อมวลชนของท้องถิ่น ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของคนทำงานทางด้านสื่อมวลชนในจังหวัด และมีเครือข่ายกับสื่อมวลชนในจังหวัดอื่น ๆ ด้วย

15) มีนักธุรกิจที่มีความสนใจในปัญหาของสังคมน่านอยู่จำนวนหนึ่ง

อนึ่ง การประเมินและรวบรวมศักยภาพด้านต่าง ๆ ของจังหวัดน่านในที่นี้ อาจจะมีคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงไปบ้างเพราะผู้เขียนมิได้ทำการวิเคราะห์มิติและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินศักยภาพและข้อจำกัดอย่างละเอียดลึกซึ้ง เนื่องจากมีเวลาในการทำงานที่จำกัด

ดังนั้น การนำเสนอศักยภาพด้านต่าง ๆ ของจังหวัดข้างต้นจึงเป็นการประเมินจากการที่ได้มีโอกาสรู้จักกับคนเมืองน่าน หรือทำงานร่วมกัน รวมทั้งการอ่านเอกสารต่าง ๆ และการสังเกตจากคำพูดหรือการแสดงออก (Expression) ของคนเมืองน่านเมื่อพวกเขาพูดถึงเกี่ยวกับจังหวัดของเขา นอกจากนี้ยังเป็นการประเมินและรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ อย่างไรก็ดีตามถ้าเป็นไปได้เราควรจะมีการศึกษาสำรวจต่อไปว่า สิ่งเหล่านี้ยังมีความเป็นจริง มากหรือน้อยแค่ไหน? อย่างไร? และถ้าไม่จริง (หรือบางข้อไม่จริง) เราก็คงต้องหาสาเหตุต่อไปว่าเป็นเพราะอะไร? ซึ่งในที่นี้ก็หมายถึง การศึกษาติดตามความเคลื่อนไหวของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือการวิจัยนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าจังหวัดน่านมีศักยภาพและพื้นฐานที่ดีในด้านต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานทางด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการที่จะยึดโยงคน หรือผูกใจคนเมืองน่านเข้าด้วยกัน และก่อให้เกิดความภูมิใจในความเป็นมา และรากฐานทางด้านชีวิตวัฒนธรรมของตน นอกจากนี้ก็ยังมีศักยภาพด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือภูมิโนแวนที่ยังมีความสมบูรณ์และสามารถเอื้อต่อการดำรงชีวิตอยู่ของเผ่าพันธุ์มนุษย์ได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืน มีศักยภาพด้านการศึกษาและการถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วก็อาจจะเรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของพลเมือง (civic wisdom) ถึงแม้คนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตชนบท แต่พวกเขาก็มีสำนึกต่อเรื่องส่วนรวมและเรื่องสิ่งแวดล้อมสูง และกำลังดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่ออนาคตและการอยู่รอดของมวลมนุษยชาติทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ผืนป่า อนุรักษ์ปลา อนุรักษ์น้ำ และสัตว์น้ำ ซึ่งเราอาจจะเรียกการกระทำดังกล่าวว่าเป็นการ กระทำของพลเมืองแบบไทย ๆ ก็ได้ ซึ่งตรงนี้เป็นการใช้ให้ เห็นว่าไม่จำเป็นว่าคนที่อยู่ในเมืองหรือชนชั้นกลางเท่านั้นที่จะมีจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง ในทางตรงกันข้าม ในกรณีของจังหวัดน่านและอีกในหลาย ๆ พื้นที่ หรือในหลาย ๆ กรณี ดังเช่น กรณีสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน (สกอ.) ตามการวิเคราะห์ของ โสฬส ศิริไสย์ นั้น จะเห็นได้ว่าประชาชนคนชั้นล่าง หรือเกษตรกรที่อยู่ในเขตชนบทที่ยากจนและห่างไกลก็เกิดการเรียนรู้ขึ้นว่า เขาไม่สามารถรอคอยการช่วยเหลือจากองค์กรภาครัฐหรือจากข้าราชการอย่างลม ๆ แล้ง ๆ และขาดซึ่งอำนาจในการตัดสินใจเพื่อกำหนดชะตากรรมของตนเองอีกต่อไป พวกเขาจึงรวมตัวกันขึ้นเพื่อช่วยเหลือตนเอง และไม่รอการพึ่งพิงรัฐบาลแบบหมดหวังเหมือนดังที่ผ่านมา และในอนาคตการรวมตัวดังกล่าวอาจจะนำไปสู่ความสนใจในเรื่องของการเมือง และการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เข้มข้น หรือการไม่จำกัดอยู่เฉพาะความสนใจในผลประโยชน์ของกลุ่มหรือองค์กรของตนอย่างแคบ ๆ อีกต่อไป ดังนั้น ในกรณีนี้จึงมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่ากลุ่ม/องค์กรของชาวบ้านในระดับล่างเหล่านี้จะมีการเปิดพื้นที่ทางการเมือง และพื้นที่สาธารณะ (public space) ต่อไปอย่างไรด้วย (เหมือนดังที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร ได้พูดไว้)

นอกจากการมีพื้นฐานที่ดีทางด้านศาสนา ศิลปะ-วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และภูมิปัญญาท้องถิ่น จิตสำนึก และความรับผิดชอบของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ แล้ว จังหวัดน่านก็ยังมีศักยภาพและความพร้อมด้านบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลายไม่ว่า

จะเป็นด้านการศึกษา การแพทย์-สาธารณสุข การเกษตร ศิลปะ-วัฒนธรรม ภาษาล้านนา ชีวเคมี เกษกรรม การสหกรณ์ ฯลฯ ดังได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

ดังนั้น โดยสรุปจังหวัดน่านจึงเป็นจังหวัดที่มีความพร้อมหรือมีพื้นฐานที่ดีในเกือบทุกด้าน ซึ่งล้วนแต่เป็นศักยภาพที่มีความสำคัญต่อการที่จะสร้างหรือพัฒนาความเป็นสังคมแห่งอารยะหรือประชาสังคมเป็นอย่างยิ่ง หรือในอีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า สังคมน่านเป็นสังคมที่มีรากฐานที่ดีในการที่จะก่อตัวเป็นประชาสังคม เพราะถ้าเรามองถึงบทบาทของภาคที่สามหรือบทบาทของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ที่ไม่ใช่รัฐ ไม่ใช่ราชการและไม่ใช่ภาคธุรกิจนั้นมีสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของกลุ่มฮักเมืองน่านและเครือข่าย จากการศึกษารวบรวมของทีมวิจัยประชาคมจังหวัดน่าน พบว่า ในปัจจุบันสังคมน่านมีบุคคล/กลุ่ม/องค์กร/สมาคม/ชมรมต่าง ๆ มากถึง 404 กลุ่ม/องค์กร (โปรดอ่านรายละเอียดรายงานการวิจัยของทีมวิจัยประชาคมจังหวัดน่าน, พหุศกียาน, 2540) ซึ่งถ้าเราลองประเมินตัวเลขผู้เกี่ยวข้องหรือผู้รับประโยชน์จากการมีกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ เหล่านี้เฉลี่ยกลุ่ม/องค์กรละ 100 คน เราจะพบว่าครอบคลุมประชากรหรือสมาชิกผู้เกี่ยวข้องกับเครือข่ายนี้ไม่ต่ำกว่า 40,000 คน หรือคิดเป็นประมาณเกือบ 10% ของประชากรทั้งหมดของจังหวัดน่าน (ซึ่งปัจจุบันมีประชากรประมาณ 480,000 คน) เพราะฉะนั้น เส้นทางเดินของประชาคมจังหวัดน่านจึงมิได้เริ่มนับจากศูนย์ แต่นับจาก 10 เป็นอย่างต่ำ ซึ่งตรงนี้ก็คือศักยภาพประการหนึ่งที่มีอยู่ที่มีอาจถูกมองข้ามหรือถูกแปลความไปเป็นอย่างอื่นอย่างแน่นอน

เมื่อเราพอมองเห็นศักยภาพด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นภาพโดยรวมของจังหวัดน่านแล้ว ในอันดับต่อไปเราคงมีความจำเป็นต้องพิจารณาถึงศักยภาพและข้อจำกัดของกลไกที่มีความสำคัญมากต่อการสร้างและพัฒนาประชาสังคมของจังหวัดน่านในขณะนี้ก็คือ ศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน และฝ่ายวิชาการ/ทีมวิจัย ดังได้กล่าวถึงมาข้างต้นในหลาย ๆ แห่งมาแล้ว แต่ในลำดับต่อไปนี้จะเป็นการสรุปให้เห็นภาพรวมของศักยภาพและข้อจำกัดของกลไกทั้ง 2 ระดับ เพื่อให้มองเห็นถึงศักยภาพและข้อจำกัดที่มีอยู่ได้อย่างเด่นชัดมากขึ้น

5.2 ศักยภาพและข้อจำกัดของศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัด/ทีมวิจัย

สำหรับศูนย์ประสานงานฯ/ทีมวิจัยนี้ เราพบว่ามีจุดแข็งหรือศักยภาพหลายประการ และหลายประเด็นเชื่อมโยงกับที่กล่าวไว้แล้วในข้อ 5.1 อย่างไม่สามารถปฏิเสธได้ เพราะศูนย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคม “น่าน”

อย่างไรก็ตาม ศูนย์ฯ/ทีมวิจัยยังมีศักยภาพที่โดดเด่นในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วยคือ:-

- 1) ศูนย์ฯ ตั้งอยู่ในทำเลที่ดี (ที่โรงพยาบาลน่าน) ทำให้สมาชิกคณะทำงานฯ ซึ่งทำงานอยู่ที่นี่หลายท่าน สามารถติดต่อสื่อสารกันได้สะดวก ไม่ต้องเดินทางไกล และยังสามารถติดต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วย

- 2) ศูนย์ฯ สามารถรวบรวมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างฉับไว ทันต่อเหตุการณ์และสามารถเป็นแหล่งข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และในอนาคตถ้าสามารถจัดระบบงานได้อย่างลงตัวระหว่างฝ่ายประสานงาน ฝ่ายวิชาการ และวิจัย และฝ่ายประชาสัมพันธ์เผยแพร่ จะทำให้กลายเป็นศูนย์กลางของข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่มีศักยภาพยิ่ง และอาจกลายเป็นฐานของการสร้างความรู้และภูมิปัญญาของจังหวัดน่านได้อย่างแท้จริง และได้เป็นอย่างดีรวมด้วย (Holistic)
- 3) ศูนย์ฯ มีขีดความสามารถในการติดต่อประสานงานกับกลุ่ม/องค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีและสามารถระดมกำลังคนให้เข้ามาทำงานในเรื่องสำคัญ ๆ ร่วมกันได้
- 4) ผู้นำและผู้ประสานงานของศูนย์ฯ เป็นบุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้คงเป็นเพราะบุคลิกและความมีมิตรไมตรีของคนเหล่านี้ด้วยประการหนึ่ง
- 5) ผู้นำของศูนย์ฯ มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและเป็นผู้ที่ยอมรับแนวคิด และนวัตกรรมใหม่ๆ อยู่เสมอ
- 6) ความเคารพรักศรัทธาในผู้นำของบรรดาสมาชิก คณะทำงานฯ ทีมวิจัย หรือการมีบุคคลที่เป็นแกนกลางให้เป็นหลักยึดทำให้พวกเขาสามารถมาเชื่อมโยงหรือมารวมตัวกันได้
- 7) สมาชิกคณะทำงานของศูนย์ฯ/ทีมวิจัยเข้ามาทำงานด้วยใจเสียสละไม่หวังผลประโยชน์ใด ๆ ตอบแทน ไม่มีชั้น /ตำแหน่งในคณะทำงาน
- 8) บรรยากาศในการทำงานของศูนย์ฯ/ทีมวิจัย เป็นไปอย่างมีมิตรไมตรี มีความรัก มีกำลังใจเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ผูกพันซึ่งกันและกันฉันท์ญาติมิตร ทำให้คนที่มาทำงาน มีความสุข และรู้สึกว่าคุณค่า ได้ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม
- 9) สมาชิกคณะทำงาน/ ทีมวิจัย มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน (Common goal) คือ ต้องการเห็นสังคมน่านเป็นสังคมที่ดีในทุกด้าน และคนน่านมีความรักในท้องถิ่นของตน
- 10) สมาชิกคณะทำงานของศูนย์ฯ/ทีมวิจัย มาจากหลากหลายอาชีพ และมีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย ทำให้ศูนย์ฯ/ทีมวิจัย/ฝ่ายวิชาการ สามารถมองปัญหาต่างๆ ได้อย่างรอบด้าน ครอบคลุมทุกแง่มุม
- 11) ผู้เข้าร่วมงานของศูนย์ฯ/ ทีมวิจัย มีทั้งเพศหญิงและเพศชายในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน
- 12) ศูนย์ฯ มีขีดความสามารถในการหา “เงินทุน” หรือ “ระดมทุน” ได้ง่าย (เมื่อมีความต้องการ)

สำหรับข้อจำกัดหรือข้ออ่อนของศูนย์ ก็คงจะเป็นเรื่องการจัดระบบงานที่ยังไม่ลงตัว รวมทั้งการกำหนดทิศทาง/แผนงาน/โครงการของศูนย์ฯ ยังไม่ชัดเจน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะยังขาดความพร้อมด้านกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อน คือ “บุคลากร” จำนวนหนึ่งที่พอเพียงที่จะมาทำงานประจำและสามารถผลักดันงานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเผยแพร่แนวคิดประชาคมด้วยรูปแบบ และวิธีการต่าง ๆ ซึ่งตรงนี้ก็เชื่อมโยงไปที่เรื่องการจัดสรรเวลาการทำงานหรือการอุทิศเวลาให้กับการทำงานของอาสาสมัครด้วยว่าจะให้เวลาคนละเท่าใด ซึ่งจุดนี้ยังไม่ได้มีการปรึกษากันอย่างจริงจัง จึงเป็นข้ออ่อนประการหนึ่งของศูนย์ฯ รวมทั้งเรื่องความเกรงใจต่อผู้อาวุโส ทำให้สมาชิกคณะทำงานไม่กล้าแสดงออกทางความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และข้ออ่อนอีกประการหนึ่งก็คือ ศูนย์ฯ ยังไม่ได้นำ “วิสัยทัศน์จังหวัดน่าน” และผลการประชุมระดมความคิดเห็นด้วยเทคนิค AIC ที่มีอยู่มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินโครงการต่าง ๆ นอกจากนี้ปัจจุบันศูนย์ฯ ยังทำงานต่าง ๆ ที่หลากหลายมาก ทำให้มองเห็นทิศทางไม่ค่อยชัดเจนว่าจะมีบทบาทใดเป็นด้านหลัก และบทบาทใดเป็นรอง นอกจากนี้ผู้นำของศูนย์ฯ บางท่านอาจจะมี ความคาดหวังที่สูงเกินไปต่อการเข้าร่วมกระบวนการของคนรุ่นใหม่ หรือเป็นความคาดหวังที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง จริงอยู่ที่ว่านักวิจัยหรือผู้เข้าร่วมทีมงานส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดนั้นมีความปรารถนาดีต่อสังคม และต้องการเข้าร่วมกระบวนการเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ทางสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ หรือเข้ามาด้วยจิตใจที่เสียสละและด้วยความสมัครใจเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับผู้นำของศูนย์ฯ เองก็ได้พยายามถ่ายทอดอุดมการณ์และปลูกฝังจริยธรรมในการทำงานให้กับคนรุ่นใหม่เหล่านี้ ดังเช่นคำพูดที่ว่า... “ขอให้มีความจริงใจที่จะทำงานวิจัยเพื่อประชาสังคมจังหวัดน่าน และมีเวลาที่จะเข้าไปศึกษาในพื้นที่อย่างจริงจัง มีความพร้อมในเรื่องการสละเวลา และทุ่มเทกำลังใจเพื่อการศึกษาวิจัยอย่างแท้จริง จะนำมาซึ่งประโยชน์ต่อการดำเนินงานของประชาสังคมจังหวัดน่าน” (จากเอกสารสรุปการประชุมประชาคมจังหวัดน่าน เมื่อ 12 สิงหาคม 2539)

แต่ถึงกระนั้น ก็คงจะมีความจำเป็นต้องตอบแทนแก่คนเหล่านี้บ้างถ้าศูนย์ฯ มีทรัพยากร เพราะตามที่ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าถ้ามีความสมดุลระหว่างเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม ก็จะทำให้เกิดประชาสังคมขึ้นอย่างแท้จริง ดังคำพูดที่ว่า.... “ทำอย่างไรจะให้ประโยชน์ส่วนรวมนั้นคำนึงถึงความคิดเห็น ความต้องการ และสภาพของเฉพาะส่วนด้วย และทำอย่างไรจึงจะทำให้เฉพาะตน เฉพาะส่วนนั้น คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม” (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2540)

ดังนั้น ถ้าศูนย์ฯ มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและทำให้เกิดความสมดุลระหว่างส่วนตนและส่วนรวมดังกล่าวได้ ก็จะทำให้ศูนย์ฯ มีการขับเคลื่อนไปในฐานะที่เป็นองค์กรด้านประชาสังคมอย่างแท้จริง

สำหรับข้อจำกัดของทีมวิจัยที่สำคัญก็คือ

- 1) การขาดพื้นฐานความรู้ทางด้านแนวคิดและทฤษฎีทางสังคม และแนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวกับกลุ่ม/องค์กร/การรวมกลุ่ม ซึ่งถ้าสามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้มากขึ้นก็จะเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะจะช่วยทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางสังคมได้ดีขึ้น และเป็นระบบขึ้น
- 2) ความรู้ความสามารถในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงพัฒนาหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการยังอยู่ในระดับที่จะต้องได้รับการเสริมสมรรถนะ และควรทำความเข้าใจในเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ดีขึ้นด้วย
- 3) การสร้างความสัมพันธ์และทำความรู้จักกันในทีมงานยังมีน้อย ทำให้มี “ความเกรงใจสูง” และเกิดช่องว่างในการสื่อสาร รวมทั้งยังขาดการแบ่งงานกันทำในทีมอย่างเป็นระบบด้วย
- 4) ยังขาดการจัดสรรเวลาการทำงานอย่างเป็นระบบ

5.3 โอกาสและความเสี่ยงของกลไกต่าง ๆ ที่สนับสนุน หรือเป็นอุปสรรคต่อการสร้างและพัฒนาประชาสังคม

โอกาส (Opportunity)

กระบวนการเคลื่อนไหวด้านประชาคมและประชาสังคมของจังหวัดน่านมีโอกาสดำเนินการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเทศบาลเมืองน่าน ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจริงก็อาจจะทำให้มีผลกระทบหรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดสรรงบประมาณของหน่วยงาน/องค์กรอื่น ๆ กล่าวคือ ถ้าหน่วยงานหนึ่งให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้ก็เป็นที่คาดหมายว่า ในอนาคตจะมีหน่วยงานอื่น ๆ ที่ต้องการทำตาม สำหรับโอกาสอีกประการหนึ่งที่จะเอื้ออำนวยเป็นอย่างดีต่อการเคลื่อนไหวเรื่องประชาสังคม ก็คือ ทิศทางการขับเคลื่อนของสังคมภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หรือภายใต้กติกาใหม่ของสังคม ซึ่งที่จังหวัดน่านนี้มีความตื่นตัวในเรื่องนี้มาก ดังนั้น ถ้ามีการใช้สถานการณ์ความตื่นตัวดังกล่าวให้เป็นประโยชน์ต่อการเคลื่อนไหวเรื่องประชาสังคมก็จะทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

ความเสี่ยง (Threats) สำหรับด้านความเสี่ยงนี้เท่าที่พอมองเห็น มีอยู่เพียง 3 ประการ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงด้านผู้บริหารของโรงพยาบาลน่าน ถ้าเกิดขึ้นในอนาคต อาจจะมีผลต่อการเปลี่ยนนโยบายหรือไม่มีนโยบายสนับสนุนการทำงานของศูนย์ฯ ซึ่งก็จะเกิดผลกระทบต่อเรื่อง “สถานที่” และอาจนำไปสู่การ “สลายตัว” ของกลุ่มประชาคมได้ 2) การเคลื่อนไหวต่อต้านจากกลุ่มผู้เสียประโยชน์อันเนื่องมาจากการเติบโตของ “แนวคิดประชาคม” และ “ประชาสังคม” รวมทั้งกลุ่มชาวจิตที่นิยมความรุนแรงที่ยังอาจซ่อนเร้นอยู่ในสังคม และ 3) การเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลและฉับพลันอันเนื่องมาจากการดำเนินโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ตามนโยบายการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ดังเช่น โครงการ ไทย-ลาว ลิกไนท์ ฯลฯ ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดการ

ย้ายถิ่นเข้า และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ถ้าจัดการได้ไม่ดี อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของกลุ่มประชาคม กล่าวคือ อาจจะต้องทำงานอย่างยากลำบากมากขึ้น เพราะโครงการพัฒนาต่าง ๆ เหล่านี้มักจะเดินสวนทางกับแนวคิดของประชาคม ซึ่งเรื่องนี้ทางกลุ่มประชาคมก็จะต้องนำประเด็นปัญหานี้เข้าที่ประชุมเพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาของจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางที่จะสนองตอบต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมากยิ่งขึ้น ซึ่งถ้ากลุ่มประชาคมสามารถเข้าไปมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดน่านดังกล่าวได้ ก็จะทำให้เกิดการพลิกกลับของสิ่งที่เป็ “ความเสี่ยง” หรือ “วิกฤติ” ให้กลายมาเป็น “โอกาส” ในการสร้างความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาจังหวัดได้อย่างไม่ต้องสงสัย

6. ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

6.1 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบาย/ปฏิบัติ/หน่วยงานด้านเงินทุน (Institutional-Based Suggestions)

สภาพัฒน์ โดยคณะทำงานติดตามและประเมินผลการแปรแนวคิดของแผนฯ 8 สู่การปฏิบัติควรจะพยายามติดตามผลการทำงานของหน่วยงานราชการต่าง ๆ และควรพยายามแนะนำให้ข้าราชการทุกระดับอ่านแผนฯ อย่างละเอียดและนำมาใช้เป็นแนวทางในการทำงานให้ได้

สำหรับเรื่องการสนับสนุนด้านงบประมาณให้กับการทำงานเรื่อง “ประชาคมจังหวัด” นั้น ถ้าเป็นไปได้ควรจะมีการพิจารณาว่าจังหวัดใดได้เกิดการเคลื่อนไหวตัวด้านนี้ขึ้นแล้ว ควรจะให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง สำหรับการให้งบประมาณผ่านลงมาตามสายงานของกระทรวงต่าง ๆ นั้น ควรจะเป็นการให้งบประมาณเพื่อจัดเตรียมความพร้อมด้านแนวคิด และความรู้ความเข้าใจ อย่างแท้จริงเกี่ยวกับแนวคิด “ประชาคม” และ “ประชาสังคม” ของข้าราชการระดับต่าง ๆ ก่อน โดยการจัดฝึกอบรม หรือการจัดประชุมปฏิบัติการในรูปแบบต่าง ๆ หรือการจัดสนทนา/เวทีเล็ก ๆ โดยการเชิญนักวิชาการที่เกี่ยวข้องเข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยน เป็นต้น

นอกจากนี้ควรจะมีการกำชับเรื่องแนวคิดความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชนว่าต้องเป็นรูปแบบความร่วมมืออย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการทำงาน

หน่วยงานระดับปฏิบัติอื่น ๆ (ทั้งส่วนกลาง/ท้องถิ่น/ระดับจังหวัด)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในระดับกลางของกระทรวง ทบวง กรมที่มีเนื้อหากงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความกัันตื้อยู่ดีหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน/ชุมชน เช่น ด้านการศึกษา เกษตร-สหกรณ์ สาธารณสุข การปกครอง อุตสาหกรรม การพาณิชย์/ การค้าขาย ฯลฯ ควรที่จะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน และควรยึดเป็นหลักการในการทำงานอย่างจริงจัง และควรพยายามให้เกิด

การประสานแผนงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับจังหวัด ควรพยายามทำตรงนี้ได้ ทั้งนี้เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิผลหรือมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ข้าราชการโดยเฉพาะในส่วนกลางควรจะต้องมีการปรับตัว ปรับระบบการทำงานและปรับเปลี่ยนแนวคิดในการทำงานอย่างขนานใหญ่ ทั้งนี้เพื่อก้าวตามให้ทันกับกระแสสังคม และควรจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการปรับระบบและปรับวิถีคิดในการทำงาน เช่น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่จังหวัดน่าน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดมหาสารคาม ฯลฯ จึงควรมีการศึกษาแลกเปลี่ยนดูงาน กับหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ข้าราชการในสายงานการศึกษาและสายงานด้านการแพทย์ สาธารณสุขในระดับกลางมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้เร็ว และยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ ทางสังคม โดยเฉพาะแนวคิดและความคิดใหม่ๆ และสามารถนำมาปรับใช้ในการทำงานได้อย่างจับใจ ในขณะที่สายงานทางด้านการปกครองยังคงค่อนข้างมีความเหนียวตัวหรือปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และยังขาดโอกาสที่จะเปิดตัวเองหรือเปิดโลกทัศน์ของตนเองให้กว้างขึ้น ดังนั้น เจ้าหน้าที่/ข้าราชการในสายงานการปกครองควรพยายามพิจารณาถึงความเป็นจริงที่สังคมไทยของเราจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า เราไม่สามารถที่จะหยุดนิ่งอยู่กับวิถีคิดและวิธีการทำงานแบบเก่าๆ ได้ เพราะมันไม่ตอบสนองต่อความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยของเรา หรือไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อก้าวไปให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ควรที่จะสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนา และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หรือ การพัฒนาควบคู่ไปกับการวิจัยอย่างแท้จริง ซึ่งหมายถึงว่า จะต้องให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำการพัฒนา การปฏิบัติการ การฝึกอบรม ฯลฯ ด้วย มิใช่ให้งบประมาณเฉพาะการวิจัย แต่กลับเรียกกลิ้งนั้นว่า R&D หรือการวิจัยปฏิบัติการ และควรที่จะสามารถให้การสนับสนุนทำ D ก่อน R ได้ด้วย เพราะในหลาย ๆ กรณีไม่ควรที่จะเริ่มต้นจากการวิจัย (R) แต่ควรเริ่มจากการพัฒนา (D) หรือ การปฏิบัติการ (Action) ก่อนแล้วจึงค่อยมีการวิจัยตามไป เป็นต้น

ดังนั้น สกว. ควรจะต้องทบทวนเรื่องนี้อย่างละเอียดรอบคอบ จึงจะสามารถทำให้เกิดการสนับสนุนการทำงานด้านประชาสังคมได้อย่างแท้จริง เพราะกระบวนการเคลื่อนไหวเรื่องนี้สามารถที่จะมี entry point ได้หลาย ๆ อย่าง ดังนั้น เราจึงจำเป็นต้องมีการปรับกลยุทธ์ให้มีการวิจัยใหม่ๆ (Innovative Approach) เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการสร้างและพัฒนาประชาสังคมได้อย่างแท้จริง

6.2 ข้อเสนอแนะแบ่งตามประเด็นสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขยายตัวของแนวคิด ประชาสังคม (Issue-Based Suggestions)

6.2.1 ด้านการสื่อสาร/เผยแพร่

เราคงจะต้องมาคิดร่วมกันว่า เราจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนคนทั้งหลาย หรือคน
ทั้งมวลเข้าใจเรื่องนี้ รู้เรื่องนี้ หรือรู้จักสินค้าของเรา (หลายคนอาจจะไม่ชอบคำว่า “สินค้า” ในที่นี้
ใช้เพียงเพื่อเปรียบเทียบให้มองเห็นถึงจุดขาย และทราบดีว่าเรามีอภินิหารแนวคิดอันเลอค่าอย่าง
ประชาสังคมมาเปรียบเทียบกับสินค้าในความหมายของระบบทุนนิยมได้) เราจะต้องสร้างภาพ
ของสินค้าของเราอย่างไรด้วยต้นทุนที่ต่ำ เราจะผลิตข่าวสารประเภทใดออกไป จึงจะครองใจ
ประชาชน ใครคือกองกำลังขายที่มีประสิทธิภาพสูง ฯลฯ เราคงจำเป็นต้องนำกลยุทธ์ด้านการตลาด
มาปรับใช้ในการทำงานเผยแพร่แนวคิดนี้ ซึ่งเป็นการนำข้อดีของกลยุทธ์ดังกล่าว ซึ่งเกิดขึ้นในภาค
ธุรกิจมาปรับใช้ในการทำงานทางสังคมให้เกิดผลที่รวดเร็วขึ้น (Social marketing) เพราะเป็น
กลยุทธ์ที่จะบอกเราได้ว่า ประชาชนต้องการอะไร ไม่ต้องการอะไร ชอบอะไร อย่างไรที่สื่อสารแล้ว
ได้ผล อย่างไรที่ไม่ได้ผล ฯลฯ

6.2.2 ด้านการให้การศึกษาและการพัฒนาประชาสังคม

โดยเฉพาะที่เราพูดถึง “การสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม” หรือ “การพัฒนาความเป็น
พลเมือง” นั้น เราจะต้องมานั่งคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกันในรายละเอียดว่าจะทำอย่างไร และข้อ
เสนอแนะต่าง ๆ อีกมากมายตามที่เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้พูดไว้แล้ว เราจะต้องขบคิดประเด็น
เหล่านี้อย่างจริงจังร่วมกันต่อไป

ภาคผนวก

กำหนดการในการปฏิบัติงานของทีมประสานงานจากส่วนกลาง (จังหวัดน่าน)

ในการทำงานครั้งนี้เราได้ลงพื้นที่ทั้งหมด 4 ครั้งด้วยกัน

โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ :-

ครั้งที่	ช่วงเวลา (วัน-เดือน)	กิจกรรม/แผนการทำงาน/เนื้อหา
1	13-15 มิถุนายน 40	ประชุมร่วมกับทีมงานทั้งหมดก่อนการลงเก็บข้อมูล (พูดคุยตกลงรายละเอียดเกี่ยวกับทุกขั้นตอนของการวิจัย)
2	23-29 กรกฎาคม 40	ติดตามความคืบหน้าในการเก็บข้อมูลของทีมงาน จังหวัด/เข้าร่วมประชุมกับภาคีต่าง ๆ /สัมภาษณ์ผู้นำ/ผู้แทนของภาคีต่าง ๆ และฝึกอบรมโปรแกรม Ethnograph
3	6-8 กันยายน 40	ให้คำปรึกษาหารือในการวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานการศึกษาวิจัยและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาคีต่าง ๆ เพิ่มเติม และสัมภาษณ์ทีมงาน
4	ตุลาคม (25-27 ต.ค.40)	เข้าร่วมประชุมเสนอผลงานวิจัยพร้อมประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นกิจกรรมแผนงานเดิมที่วางไว้ แต่ทำไม่ได้จึงปรับเปลี่ยนเป็นการสัมภาษณ์ทีมงาน (เพิ่มเติม), การอ่าน/วิจารณ์รายงานวิจัยของจังหวัด, การจัดประชุมสรุปงาน (wrap-up session) และการพูดถึงวิธีการนำเสนอและการสื่อสารเชิงนโยบาย (policy communication)

รายละเอียดการทำงาน
“กำหนดการช่วงวันที่ 23-29 กรกฎาคม 2540”
ณ จังหวัดน่าน

* ตารางปฏิบัติงาน *		
วันที่	เวลา	แผนการทำงาน/การอบรม/ประชุม
พุธ 23 ก.ค. 40	12.00 น.	- ทีมงานจากกรุงเทพเดินทางถึงจังหวัดน่าน
	12.00-13.00 น.	- อาหารกลางวัน
	13.00-13.30 น.	- พูดคุยเรื่องแผนการทำงานช่วง 23-29 ก.ค. ร่วมกัน
	13.45-16.30 น.	- ผู้ประสานงานจากส่วนกลางเข้าสัมภาษณ์ผู้ว่าฯ และรองผู้ว่าฯ และประธานสภาจังหวัด
	13.30 น. เป็นต้นไป	- คุณสมศักดิ์ นักลาจารย์ นักวิจัยจาก สถาบันวิจัย ประชากรและสังคม ม.มหิดล เตรียมข้อมูล/ข้อดำเนินการฝึกอบรมเรื่อง Ethnograph ทุกขั้นตอนกับเครื่องคอมพิวเตอร์ของศูนย์ฯ และเตรียมการด้านต่าง ๆ เพื่อการฝึกอบรมจริงในวันที่ 24-25 ก.ค.
24-25 ก.ค.40 (2 วัน)	09.00-17.00 น. (ทั้ง 2 วัน)	- ทีมนักวิจัยของจังหวัด (ที่จะต้องทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ) เข้ารับการอบรมเรื่อง “การใช้โปรแกรม Ethnograph” (วิทยากร : คุณสมศักดิ์ นักลาจารย์)
	09.00-16.30 น. (ทั้ง 2 วัน)	- ทีมประสานงานฯ (อ.อรรถัย และ อ.กุลศล) เข้าสัมภาษณ์ผู้นำ/ Key persons ของภาคีต่าง ๆ (จำนวนประมาณ 12 คน หรือ วันละ 6 ราย)
26 ก.ค. 40	09.00-16.00 น.	- ทีมงานจังหวัดน่านจัดประชุมภาคีหรือประชุมประชาคมจังหวัด - ทีมงานจากส่วนกลางเข้าร่วมประชุมและสังเกตการณ์/พูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้เข้าร่วมประชุมด้วย
27 ก.ค. 40	09.00-12.00 น.	- ทีมงานจากส่วนกลางประชุมร่วมกับทีมงานของ จังหวัด เพื่อพิจารณาปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และแนวทางการแก้ไขร่วมกัน/สรุปความคืบหน้าต่าง ๆ ของงาน/ ประเมินผลการฝึกอบรมเรื่อง Ethnograph - ทีมงานจากส่วนกลาง present ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์ Key persons ของภาคีต่าง ๆ ให้ทีมงานจังหวัดทราบ
27 ก.ค. 40	13.00-16.00 น.	- ทีมงานจากส่วนกลางเข้าสัมภาษณ์องค์กรภาคี
28 ก.ค. 40	09.00-16.30 น.	- ทีมงานจากส่วนกลางเข้าสัมภาษณ์องค์กรภาคีต่าง ๆ เพิ่มเติมอีกจำนวน 5-6 ราย
29 ก.ค. 40	09.00-11.30 น.	- สัมภาษณ์องค์กรภาคีอีก 2 ราย
	12.30 น..	- ทีมงานส่วนกลางเดินทางกลับกรุงเทพมหานคร

รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์ ณ จังหวัดน่าน

ก) บุคคล/กลุ่ม/องค์กรภาคีต่าง ๆ ในระดับจังหวัด จำนวน 23 ท่าน

1	นายเจเด็จ อินสว่าง	ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน
2	นายอุดม สมรส	นายอำเภอเมืองน่าน
3	นายแพทย์สมพัฒน์ คชสิทธิ์	นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดน่าน
4	นายเสน่ห์ ครุฑเมือง	ศึกษาธิการจังหวัดน่าน
5	นายกำพล พันธุ์กิ่งทองคำ	เกษตรจังหวัดน่าน
6	นายเกรียง บุญชู	พาณิชย์จังหวัดน่าน
7	นายถาวร โพธิสมบัติ	ปลัดจังหวัดน่าน
8	นายแสวง จารุชาติ	สหกรณ์จังหวัดน่าน
9	นายอำพร รักธรรม	อุตสาหกรรมจังหวัดน่าน
10	นายอุดม เกศโรทยาน	ประธานสภาเทศบาลเมืองน่าน
11	นายธีรยุทธ เลี้ยงสมบูรณ์	ประธานสภาจังหวัดน่าน
12	นางสิรินทร งามสุด	นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองน่าน
13	นายนามโรจน์ ศรีวรรณสรณ์	เทศมนตรีเมืองน่าน
14	นายคำรณ ณ ลำพูน	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดน่าน
15	นายสันติภาพ อินทรพัฒน์	ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์เหนือ่าน
16	นายศักดิ์ ปรางวัฒนกุล	บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เสียงขาน่าน
17	นายอรรถ คนเที่ยง	ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดน่าน
18	นายสุธรรม สูงสว่าง	ประธานหอการค้าจังหวัดน่าน
19	นายวรพงษ์ มนูญพงษ์	เลขาฯ หอการค้าจังหวัดน่าน
20	นายวิทยา จงประสานธนสุข	นายกสโมสรโรตารีน่าน
21	นายสุชาติ พัฒนศิษฎาภิบาล	เลขาฯ สโมสรโรตารีน่าน
22	นายวิชัย อึ้งพงษ์พาณิชย์	นายกสโมสรไลออนส์และทีมงาน
23	พระครูพิทักษ์ นันทคุณ	เจ้าอาวาสวัดอรัญญิกาวาส

ข) สมาชิกคณะทำงานของศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่านและทีมงานวิจัยอีก ทั้งสิ้นประมาณ 18 ท่าน รวมเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ในการศึกษาครั้งนี้ทั้งสิ้น 41 ราย

หมายเหตุ ขอขอบพระคุณในความร่วมมือและความกรุณาของท่านมา ณ ที่นี้ เรายังรู้สึกซาบซึ้งในความเป็น “ครู” อย่างแท้จริงของท่าน

**แนวคำถามในการสัมภาษณ์ระดับลึก
บุคคลและองค์กรภาคีต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน**

กลุ่มแรก จำนวน 22 คน **สัมภาษณ์ระหว่าง** วันที่ 23-29 กรกฎาคม 2540

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อประเมินสภาพและความเคลื่อนไหวด้าน “ประชาคม” ในระดับจังหวัด
- 2) เพื่อทราบทัศนะและความคิดเห็นของบุคคลและกลุ่มองค์กร ที่เป็นแกนสำคัญของจังหวัดเกี่ยวกับเรื่องทิศทางการพัฒนาจังหวัด
- 3) เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการแปรแนวคิดเรื่อง “การบริหารจัดการการพัฒนาภูมิภาคและชนบท” รวมทั้ง “การพัฒนาประชาธิปไตย” (ดังปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาฉบับที่ 8 บทที่ 4 และส่วนที่ 7) สู่การปฏิบัติ
- 4) เพื่อนำข้อมูลขั้นต้นต่าง ๆ เหล่านี้มาผนวกในการวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจบริบทที่แวดล้อมในการทำงานของทีมีวิชาการและศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน

หัวข้อ/ประเด็นหลักที่ครอบคลุมในการสัมภาษณ์

- A เรื่องแนวคิดหลักในแผนฯ 8 มีความคิดเห็นอย่างไร? โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับ “ประชาคมจังหวัด” และ “การพัฒนาประชาธิปไตย”
- เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย อย่างไร? เพราะอะไร? และจังหวัดน่านเป็นจังหวัดน่านร่องคิดเห็นอย่างไร?
- B เรื่องศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน ที่จัดตั้งขึ้น (รวมทั้งฝ่ายวิชาการ) ทราบหรือไม่? ทราบว่าอย่างไร?
- มีความคิดเห็นอย่างไร?
 - เข้ามามีส่วนร่วม หรือมีส่วนสนับสนุนอย่างไรบ้าง?
 - ข้อเสนอแนะต่อบทบาทที่ควรเป็นของศูนย์ฯ/ การปรับปรุงบทบาทการทำงาน ฯลฯ
- C เรื่อง การปรับเปลี่ยนกลไก/ กฎหมาย/ กฎระเบียบต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาจังหวัด/ การสนับสนุนกลุ่ม/ องค์กรของประชาชน ความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน? หรือได้ดำเนินการอะไรไปแล้วบ้าง

- D แนวคิดในแผนฯ 8 เน้นเรื่องการสร้างความร่วมมือระหว่าง รัฐ เอกชน และประชาชนในการพัฒนาจังหวัด และการส่งเสริมความเป็นท้องถิ่น รวมทั้งศักยภาพขององค์กรท้องถิ่น
- ในปัจจุบัน จังหวัดน่านมีกลไกการทำงานหรือตัวอย่างรูปธรรมของการประสานความร่วมมือระหว่าง รัฐ เอกชน และประชาชน หรือไม่? หรือเป็นอย่างไรบ้าง?
 - แนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือเป็นอย่างไรบ้าง?
 - แนวทางในการส่งเสริมความเป็นท้องถิ่น และการส่งเสริมศักยภาพด้านต่างๆ ขององค์กรท้องถิ่นมีหรือไม่ เป็นอย่างไร?
- E เรื่องแผนพัฒนาจังหวัด มีความคิดเห็นอย่างไร? ปัจจุบันรายละเอียดและขั้นตอนการทำแผนเป็นอย่างไร? ท่านมีส่วนในการทำแผนมากน้อยแค่ไหน ทิศทางแผนเป็นอย่างไร?

หมายเหตุ ในกรณีที่เป็นการสัมภาษณ์สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, ผู้นำทางเศรษฐกิจ (หอการค้าจังหวัด) ,สื่อมวลชน จะมีการขยายความของการทำงานและการเจาะประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของแต่ละภาคี ยกตัวอย่างเช่น ในฐานะที่เป็น สส. ท่านได้ดำเนินการอะไรบ้างที่จะเป็นการหนุนเสริม (กรณีให้เห็นด้วยว่า “ประชาคมจังหวัด” จะเป็นกลไกที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนทิศทางของประเทศ) การพัฒนาประชาคมจังหวัด ฯลฯ